

Asia

Teleministereiden epävirallinen videokokous

Kokous

07.12.2020

Teleministerit kokoontuivat epäviralliseen videokokoukseen, jonka ainoana varsinaisena asiakohtana oli periaatekeskustelu komission hiljattain julkaisemasta datan hallinta-asetuksesta. Suomea kokouksessa edusti liikenne- ja viestintäministeri Timo Harakka. Jäsenvaltiot pitivät keskustelussa komission aloitetta oikeansuuntaisena. Keskustelussa korostui tarve keveälle sääntelylle, joka mahdollistaa eikä velvoita tiedonjamiseen. Jäsenmaat pitivät myös tärkeänä kansalaisten mahdollisuutta parantaa oman datansa hallintaa (nk. datan vapaaehtoinen luovuttaminen, data-altruismi). Datan vapaan liikkuvuuden mahdollistamista myös EU:n ulkopuolelle pidettiin tärkeänä ja nähtiin, että strategisen autonomian ja globaalin toiminnan tulee olla tasapainossa. EU ei voi edetä sulkemalla rajansa, mutta toisaalta EU:n ulkopuolisten toimijoiden tulee kunnioittaa EU:n lainsäädäntöä ja perusarvoja. Keskustelussa uskottiin vahvasti Euroopan mahdollisuuksiin parantaa kilpailukykyään data hyödyntämisen avulla. Julkinen sektori on avainasemassa tien avaajana. Tarvitaan myös työkaluja ja standardeja datan avaamisen tueksi. Osaamisen kehittämistä kaikilla tasoilla ja sektoreilla pidettiin erittäin tärkeänä.

Datanhallintoasetus – periaatekeskustelu

Puheenjohtajamaa Saksa korosti datan saatavuuden edistämisen merkittävyyttä EU:n kilpailukyvyille. Tarvitaan myös selkeä standardointipuitteisto. Saksa piti hyvänä erityisesti uuden data-innovaatiolautakunnan perustamista sekä datan jakamispalveluiden tarjoajien sääntelyä. Linkitti nämä GAIA X-projektiin. Ehdotuksen tarkoituksena ei ole luoda muureja ja byrokratiaa. Avoin data on avaintekijänä. EU:n on edettävä nopeasti ollakseen edelläkävijä.

Komissio korosti datan merkittävää roolia digitaloudelle. EU:n kilpailukyvyn säilyttämiseksi on toimittava nopeasti. Datan hallinta-asetus on tärkeä osa datastrategian täytäntöönpanoa, ja tavoitteena on parantaa datan saatavuutta. Tämä toive on esitetty teleministereiden taholta myös aiemmissa teleneuvostoissa. Nykyään 80 % datasta pilvissä ja datakeskuksissa ja vain 20 % esineiden internetissä. Vuoteen 2025 mennessä tilanne kääntyy päinlaelleen. 80 % datasta käsitellään siellä missä se luodaan ja vain 20 % keskitetysti. Tämä tuo mahdollisuuksia ja haasteita ja tästä syystä tarvitaan rakenteita datan hallintaan. Euroopassa on puutteita siinä, miten tietoja kerätään ja jaetaan. Data on tärkeää sekä teollisuudelle että julkiselle sektorille, mistä syystä datan hallinta-asetus koskee kaikkia sektoreita. Uusi datan hallintajärjestelmä noudattaa eurooppalaisia arvoja, toisin kuin nykyiset bisnesmallit. Datan hallintaa voidaan pitää myös EU:n teollisuuspolitiikan perustana, sillä taistelu teollisuusdatasta on jo alkanut. Ehdotuksella luodaan datan sisämarkkinat, jotka varmistavat luottamuksen. Pitää varmistaa, että eurooppalaisilla markkinoilla toimijat noudattavat yhteisiä sääntöjä, ml. uudelleenkäyttöä koskevat

rajoitukset. Arkaluonteisten tietojen tulee olla suojattuja ja niitä tulee käsitellä vain unionin sisällä. Eurooppaan pitää syntyä uusia datatoimijoita sekä datan jakamispalveluita. On tärkeää, että tietoja voidaan vapaaehtoisesti lahjoittaa tiettyihin tarkoituksiin (data altruismi), mutta silloinkin niitä tulisi käyttää selkeiden sääntöjen puitteissa. Komissio on antamassa myös kaksi muuta aloitetta, jotka liittyvät datan hyödyntämiseen; ensiksikin digitaalisia markkinoita koskeva esitys (DMA), jonka tavoitteena on rajoittaa datan väärinkäyttöä alustatoimijoiden puolesta, toiseksi data-asetus ensi vuonna, joka sääntelee B2B ja B2G tietojen käsittelyä. Data-asetuksella pyritään helpottamaan pääsyä yksityisen sektorin hallussa oleviin tietoihin ja luomaan selkeät pelisäännöt tietojen käytölle. Lisäksi komissio mukana vahvistamassa eurooppalaisia kyvykkyyksiä rahoituksen muodossa. Euroopan elpymissuunnitelmassa 20 % varattu on digitaaliselle siirtymälle. On tärkeää, että AI, kvantti-, viestintäverkot, suurteholaskenta ja muut vastaavanlaiset teknologiat saavat rahoitusta elpymisvaroista ja korkean tason osaamista saadaan kehitettyä myös Euroopassa.

Jäsenvaltiot pitivät keskustelussa komission aloitetta oikeansuuntaisena. Keskustelussa korostui tarve keveälle sääntelylle, joka mahdollistaa, mutta ei velvoita tiedonjämiseen. Jäsenvaltiot pitivät tärkeänä kansalaisten mahdollisuutta lisätä oman datansa hallintaa (nk. datan vapaaehtoinen luovuttaminen, data-altruismi). Datan vapaata liikkuvuutta myös EU:n ulkopuolella pidettiin tärkeänä ja nähtiin, että strategisen autonomian ja globaalin toiminnan tulee tasapainottaa toisiaan. EU ei voi edetä sulkemalla rajansa, mutta toisaalta EU:n ulkopuolisten toimijoiden tulee kunnioittaa EU:n lainsäädäntöä ja perusarvoja.

Keskustelussa uskottiin vahvasti Euroopan mahdollisuuksiin parantaa kilpailukykyään datan hyödyntämisen avulla. EU:sta voisi tulla globaali johtaja data-alalla, mutta ei hinnalla millä tahansa. Datan sisämarkkinoiden luomista pidettiin erittäin tärkeänä ja niitä tulee kehittää ensisijaisesti lisäämällä yhteentoimivuutta ja kehittämällä tätä tukevia standardeja. Sääntelyn tulee olla oikeasuhtaisia, eikä se saa jarruttaa kehitystä. Moni jäsenmaa korosti kevyttä sääntelyotetta. Sääntelyn tulisi perustua vapaaehtoiisiin toimiin ja olemassa oleviin standardeihin. On vältettävä liian raskaat ex-ante -vaatimukset ja raskas täytäntöönpano. Myös sääntelyn selkeyttä korostettiin. Ei tulisi joutua arvailemaan, mikä on sallittua ja mikä ei.

Reilua toimintaympäristö korostettiin monessa puheenvuorossa. Etenkin pienten ja keskisuurten yritysten mahdollisuudet sekä saada että hyödyntää dataa nostettiin esille. Lisäksi korostettiin suhdetta jo olemassa olevan ja tulevan lainsäädännön kanssa kuten PSI (avoimen datan direktiivi), P2B (Platform to Business –sääntely), GDPR (yleinen tietosuoja-asetus) ja DMA (Digital Market Act). Sääntelyn vaikutusten arviointi tulee tehdä huolella ja on kiinnitettävä huomiota avainkonseptien oikeudellisiin määritelmiin.

Moni jäsenmaa korosti datan vapaata liikkuvuutta ja varoitti asettamasta tälle perusteettomia esteitä globaalisti ja EU:n ulkopuolelle. Näkemykset sijaintirajoitusten tarpeesta tosin vaihtelivat, mutta yleisesti ottaen korostettiin tarvetta löytää tasapaino strategisen autonomian ja datan vapaan liikkuvuuden välillä. Tulee huomioida eurooppalaisten yritysten riippuvuus globaaleista datavirroista, vaikka samalla rakennetaan vahvaa sisämarkkinaa ja pyritään turvaamaan tekninen autonomia. Kv-toimintaan ehdotettiin sovellettavaksi vastavuoroisuutta siten, että jos jakaa tietoa, tulisi sitä voida myös saada. Kolmansien maiden toimijoiden ei kuitenkaan tule olla EU-sääntelyn ulkopuolella. Monissa puheenvuoroissa korostettiin julkisen sektorin roolia ja avoimen datan merkitystä julkisen sektorin toiminnalle. Julkisen sektorin tulee näyttää esimerkkiä ja mahdollistaa tiedon jakamisen julkisessa ympäristössä.

Datan jakamisen käytäntöjä ja tekniikoita tulisi kehittää tutkijoiden ja eri sidosryhmien yhteistyönä. Tarvitaan uusia jakamisen työkaluja kuten esim. metadatakatalogeja. Olisi luotava myös vapaaehtoisia tiedonjakoalustoja, jotka mahdollistavat datan jakamisen eri sektoreiden sisällä, sekä kannustimia vastavuoroiseen datan jakamiseen. Myös parhaiden käytäntöjen jakaminen nopeuttaisi etenemistä.

Moni jäsenvaltio mainitsi koronajäljityspalvelut yhtenä esimerkkinä tulevaisuudessa yhteentoimivista datan jakamisen palveluista.

Tietosuoja pidettiin luottamuksen kannalta kriittisenä eikä sitä tule unohtaa. Keinoina yksityisyyden suojan varmistamiseen mainittiin mm. tietojen anonymisointi. Yksi keino on ottaa käyttöön ryhmäkanne väärinkäytösten varalta. Dataa tulee suojata eurooppalaisten arvojen mukaisesti mukaan lukien luotettavuus, yksityiselämän kunnioitus ja IP-oikeuksien suoja. Puheenvuoroissa mainittiin myös ajatus digioikeuksien peruskirjasta, joka määritteli kansalaisten perusoikeudet digiaikana. Datan lahjoittamista ja altruismia pidettiin joissain puheenvuoroissa mielenkiintoisina uusina konsepteina, joiden kautta kansalaiset voisivat itse hallita omia tietojaan.

Suomi korosti omassa puheenvuorossaan käyttäjien mahdollisuutta hallinnoida datansa käyttöä ja totesi ajaneensa tätä lähtökohtaa vahvasti jo omalla puheenjohtajuuskaudellaan. Suomi piti datan vapaata liikkuvuutta tärkeänä ja varoitti liian rajoittavasta lähestymistavasta datan liikkuvuuteen, sillä data muodostaa kiinteä osan kansainvälisen vaihdannan mekanismeista. Toki kansallisen turvallisuuden perusteella liikkuvuuden rajoittaminen on perusteltua. Suomi toivoo, kuten muutkin, kevyttä sääntelyä, joka takaa reilun toimintaympäristön kaikille. Suomi korosti myös teknisen yhteentoimivuuden rakentamista datan siirtämiseksi sektoreilta ja järjestelmistä toiseen.

Loppupuheenvuorossaan komissio totesi, että tarvitaan eurooppalaiset säännöt. Datan tulee olla avointa, mutta käsittelyn osalta tulee noudattaa olemassa olevaa sääntelyä. Tulee huomioida sensitiivinen data. On tärkeää varmistaa täysimääräinen täytäntöönpano ja tähän tarvitaan datainnovaationeuvostoa. On myös varmistettava, että lainsäädäntökehys tukee datan vapaata liikkuvuutta. KV-näkökulmaan liittyen Euroopan ovet pysyvät avoimena, ei pidä olla kuitenkaan naiiveja ja tunnistaa geopoliittinen tilanne. Pitää olla enemmän dataa markkinoilla, eikä luoda muureja. PJ toivoi, että tuleva puheenjohtaja Portugalista etenee asetuksen käsittelyssä nopeasti, sillä kilpailukykyyn kannalta pitää päästä nopeasti tulokseen ja löytää oikea tasapaino.

AOB

ePrivacy:

PJ-maa Saksa korosti, että ePrivacy:n osalta tarvitaan tasapainoinen sääntely. Saksa pyrki yleisnäkemykseen, mutta puheenjohtajan kompromissiehdotus ei saanut jäsenvaltioilta riittävää tukea taakseen. Komissio huomautti, että ePrivacy-asetusta koskevat neuvottelut tulisi saada maaliin mahdollisimman nopeasti. Tämä parantaa eurooppalaisten kansalaisten oikeusturvaa ja on tyytyväinen, että Portugalista on luvannut viedä asiaa eteenpäin prioriteettina.

Regulaatio lasten seksuaalisen hyväksikäytön torjumisesta onlinepalveluissa:

PJ-maa Saksa totesi, että on tärkeää pyrkiä torjumaan lasten seksuaalisen hyväksikäyttöä onlinepalveluissa. Pyritään saamaan neuvottelut loppuun parlamentin kanssa. Saksa on ollut yhteydessä EP:hen, että neuvottelut voitaisiin aloittaa pian. Komissio piti tavoitetta keskeisenä tärkeä. Trilogit tulisi aloittaa ja päästä sopuun vielä tämän vuoden puolella.

Digitaalinen Eurooppa –ohjelma:

PJ kertoi, että Digitaalinen Eurooppa-ohjelmasta keskustellaan parhaillaan Euroopan parlamentin kanssa. Neuvottelut ovat loppusuoralla ja Saksa haluaa saattaa neuvottelut loppuun PJ-kaudellaan. Komissio totesi, että Digitaalinen Eurooppa -ohjelma on keskeinen osa digistrategian täytäntöönpanoa ja on tärkeää, että mahdollisimman pian saavutetaan sopu neuvotteluissa.

Kyberkompetenssikeskus:

PJ-maa Saksa kertoi neuvottelujen tilanteesta neuvoston ja parlamentin välillä. Keskustelut ovat olleet rakentavia ja Saksa uskoo saavansa neuvottelut päätökseen omalla pj-kaudellaan. Puheenjohtaja kertoi myös jäsenvaltioiden hakemuksista päästä uuden keskuksen isäntämaaksi. Hakijamaista Romania, Liettua, ja Saksa käyttivät omaa hakemustaan puoltavan puheenvuoron. Komissio tukee kompetenssikeskusasetuksen neuvottelujen viemistä nopeasti päätökseen korostaen, että kyberturvallisuus tärkeää.

Suomen edustajat
 Ministeri Timo Harakka; erityisavustaja Johanna Juselius (LVM), Mikael Nyberg (LVM), Kristiina Pietikäinen (LVM), Annina Tikkanen (LVM)

Asiakirjat

Liitteet

Viite

Asiasanat	datatalous, liikenne-, televiestintä- ja energianeuvosto, sähköinen viestintä, tietoliikenne, viestintäpolitiikka, tietoliikennepalvelut, tietoliikenneverkot, tietosuoja, tietoturva
Hoitaa	LVM, OM, TEM, VM
Tiedoksi	ALR, EUE, LIIVI, MMM, OKM, PLM, RUOKA, SM, STM, TULLI, UM, VNK, VTV